

Universal Declaration of Human Rights - Susu

© 1996 - 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

ADAMA XAFE RAFALÉ SARIYÉE DENTÉGE

[Preamble]

A kolon fera, ibunadama xa lasiriya nun axa adamaya xafe rafalé non findixi yéteralui tigitigira, a bara masen won bɛ, a tinxinyi nun bɔɲɛ sa bara sɛnbɛ sɔtɔ dunuya birin kui.

A kolon fera, adamaya xafe sariyée mu mabanbanxi han to i bunadama yira, nafe naniɲɛ xi funmalaya, gere, gbaloe nun misikine ya mu ɲɔɲma. Kɔɲɔ xabirin bara na sariyée ratinɲɛ, gbaloe ɲɔɲmanɛ, gere ɲɔɲ, funmalaya nun misikine ya ɲɔɲ. I bunadamaya bara rasabati natɛ mui.

A kolon fera, adamaya xafe rafalé sariyée rasabatife findixi fe fanyi nan na, alanma ibunadamaya xun xa magaga mange sanyi sariyéla yira.

A kolon fera, a ɲamanɛ xa xanunteya sɛnbɛ sofe e bore tagi, sugandi fanyi nara.

A kolon fera, a O.N.U. xa masenyi, i bunadamaya sariyée tigitigi rasabati fe findixi xaxili fanyi nan na, alanmanɛ: gine nun xamɛ xa suxu laxalɛ keren, a xa masen e bɛ, ɲama xa yiriwɛ sɛnbɛteyafe sabui gbegbe lanxi e tan ma.

A kolon fera a ɲamanɛ naxe birin manaxi O.N.U. kui e bara netɛ tongo adamaya xafe rafalé sariyée ratinɲɛ fera, na niyɛ manɛ ibunadamaya xa mabanban.

A kolon fera a birin lanmafe nara yi sariyée nun yi yétera lui tide gbofe, na nɔmanɛ a niyéde layidi ratinɲɛ.

Malanyi xungbe bara amasen

ɲamanɛ xa yi masenyi adamadi suxukima ɲama nun ɲamanɛ birin yira alako a lufera xun dɛɛ birin sondonyi ma xaranyinun lɔnni sabura, na binyɛ nun sariyée rasabatifera ɲamanɛ kui nun a farima.

Sariyɛ singɛ (1)

Adamadie birin barixine e lan yéteralui kui, yetɛ kolonyi nun yetɛ suxu kima. Fondoe nun faxamui na e bɛ boresuxu kima bariboreya fanyi kui.

Sariyɛ firinde (2)

Kankan nɔma a tukude yi sariyée ra, ana dangi nara fisamanteya yo man mu luma mixi bɛ akelide sabura, axa bɔxi rapɛrɛki sabura yegeti keren mu naxan kui a sipɔɲɔya kima, fate ɲingi kima, a xui kima, a fɛrɛ kima, a dine kima na sa fatan ɲamanɛ ra xanamu ɲama ndee ra, fɛrɛ kima xanamu kigbɛtɛ nana sa fatan dɛdɛra kɔɲɔ naxan nɔɛ nde bun xanamu dansaxi naxan xa yéteralui ma.

Sariyɛ saxande (3)

Baloe wayibiya birin bɛ, marafulunyi nun xaxilisa.

Sariyɛ naninde (4)

Ndende mulan alu konyiya nun paxankate kui. Konyiya nun ibunadama sare bara raton akepa birin ma.

Sariye sulinde (5)

Naxankate nun tore mu sama ndende fari. Xanamu yayixare naxan mulan ibunadama be.

Sariye senninde (6)

Kankan xa adamaya daxe axa kolon yire birin.

Sariye soloferende (7)

Adamadi birin lan sariye kui e man birin lan e xun xa magaga sariye yi kepa keren.

Sariye solomasaxande (8)

Boxi sariye banxidee lan eka ibunadama keren keren ma xun magaga fee ma naxe bara tuxunsan.

Sariye solomananinde (9)

Ndende mulan a suxu topege kui, amakankan xanamu boxi ma xandi ama.

Sariye funde (10)

Awayibiyaxi ibunadama xafe xa yaxandi alaxinera, alankenemaya kiti banxi tinxinyira, ayo nun ayalagi waxan naba.

Sariye fu nun keren nde (11)

1. Xa sikenteya bara rasiga adamadi ndema fe kobi rabafe nde xunma, paxankate yo mu daxe a be sinden fo na fe yegi.

2. Mixi yo mulan axa makankan fendema naxan murotonxi boxi sariye kui. Naxankete gbete fan mu daxe ama naxan dangi yi fera ba temui paxankatera.

Sariye fu nun firinde (12)

Birin nun a yetekan xafe rapereki nara. Mixi piya mu naxan yama. A na findi axa denbaya xafera, a lingira xa fera, xanamu a hayie xafera naxan a nipea axa xoreya nun a xa lasiriya nu mabere. Awayibiyaxi ibunadama be, sariye xa a xun magaga na fee ma.

Sariye fu nun saxannde (13)

1. Awayibixi mixi be axa a sabatide sugandi anun axa pere a sagora.

2. Adamadi birin noma kelide a baride a sa sabati boxi gbete ma. A man gbilen xa ma gbilenfe.

Sariye fu nun naninde (14)

1. Xoro rde kui, daxe adamadi birin be, axa siga boxi gbete ma naxan noma arasene de alako axa axun na kisi.

2. Na sariye daxe exa raba tinxinyi fari, kirae fari naxan anipea adamadi mulu topege kui O.N.U. sariye tonyi daxe naxe ra.

Sariye fu nun sulinde (15)

1. Adaxa adamadi birin be soto de fe ya xa i mini a be.
2. Ndende mu daxa ixa raton i soto de xa fera, xanamu iratonfe soto de masara fera.

Sariye fu nun senninde (16)

1. Xa gine nun xame bara suda kamali, adaxa e xa futi raso e tagi, na mufa sijnaxya ma, baride fema, xanamu dine fema. A man daxa e be, e yete xa denbaya rasabati. E man lan sariye kima futi kui nun futi galife kui.
2. Futu mu noma sode fo gine nun xame lan fe keren ma.
3. Nama xunde singe lanxi denbaya nan ma, adaxa na denbaya xun xa makanta nama nun mangasanyi yira.

Sariye fu nun solofere nde (17)

1. Mixi nalu a keren ma xanamu nama nde kui, awayibiya xi a soto de xa lu a sago.
2. Funmalaya nde yo mulan axa adamadi soto se yira.

Sariye fu nun soloma saxan nde (18)

Adamadi birin lan axa axa mapoxunyi masen a sagora, a xaxili rawali, a so dine a sagora. Na sariye noma a nipe de adamadi dine masara, a noma denxeniya de a keren xanamu nama yama lonni nun namunye sabura.

Sariye fu nun solomanani nde (19)

Adaxa adamadi birin be axa afondo fe masen. Nakui a mulan axa tpe mafixe nde soto. Na fondo fe masenyi nomo rabade naninyi yo mulu ama, a fa findi xibaru fenfera, amasotofera, xanamu ara wundan fera kepa moli birin na.

Sariye moxepende (20)

1. Adaxa adamadi birin be axa lan malanyi, xanamu malanyi xunde nde bpe sa naxan kui.
2. Ndende mu karaxan ma sofera lanxunde nde yama.

Sariye moxepennun keren nde (21)

1. Adaxa adamadi birin piya xalu axa boxi raperefe kui, a findi i yetera xanamu mixi gbete naxan sugandixi.
2. Adaxa adamadi birin be axa mangasanyi wali soto a bari boxi ma ta girasa yo mu naxe.
3. Nama waxonfe lanma axa masen sugandi tinxinxi kui, naxan nabama temui-temui ma, birin lan sugandi naxan kui, kundo sugandi xanamu sugandi lankene maya xi matexetenyi mu naxan kui.

Sariye moxopen nun firin nde (22)

Wayibiya nara paman mixi birin xun xa makanta, na findixi daxamuife, dxboreya nun lonni ratinme sabu nan na. Na fee birin fatanma boxi diexa duruxote nun xanunteya luti naxan na e nun boxi gbete safera boxi yayilanki fari nun a daxamuie.

Sariye mɔxɔɛnɛn nun saxan nde (23)

1. Wali, nun mixi waxɔn wali sugandi fe wayibiya xi birin be. Birin ma lan wali munafanyi kui, aman daxa a xun xa makanta wali sɔtɔtareya ma.
2. Adaxa birin be fisamanteya mu naxan yama, a mu sundi sɔtɔ axa wali bere ma.
3. Ndende walima, awayibiyaxi a be axa musundi sɔtɔ naxan nɔma axa denbaya bun tide, a yigi nun binye sa ma, a man no a malide sabu gbete sɔtɔ fera naxan ibunadama xafe makanta ma.
4. Adaxa adamadi birin be axa walikɛe xa lanxunde nde yayilan e xa munafanyi xun magaga fera.

Sariye mɔxɛɛnɛn nun naninde (24)

Malabui nun naxe-naxe daxa adamadi birin be a man daxa a be axa wali temui xa sugandi, malabui waxatie xa lu a be a naxee sare sɔtɔma.

Sariye mɔxɛɛnɛn nun suli nde (25)

1. Adaxa adamadi birin be axa sabati sɔtɔ alako axa santeya xa makanta. A tan nun axa denbaya xa yiriwe sɔtɔ donse fe kima, sosefe, lingirafe, saribafe anun ibunadama xafe yayiba fe nax an fan a be. A xun xa makanta xa bara fura, xa lanyuri bara a sɔtɔ, xa bara fori, xa muna walide, xa kape gine nora xanamu fere yo muna ayi naxan axa mantɔɔli bama.
2. Mali wayibiyaxi ne dingeya be nun dimediya be. Dimedi birin lan axa meni kepa keren, a fa sɔtɔ futi kui xanamu a fari ma.

Sariye mɔxɛɛnɛn nun seni nde (26)

1. Adamadi daxa axa matinxin; na matinxinyi daxa axa sa birin sago naxan findi dimedi xunxurie nun a matexie xaran fera. Xarande banxi xunde singe sofe findixi tekunon na. Yamakɔta xaranyi nun yirawali xaranyi lanma axa rayiriwa. Lonni banxinde xungbe wayibiya xi birin be, birin nun a xaxili bere.
2. Lonni lan axa senbe fi adamayama amakenen, a senbe fi ibunadama xa wayibiyae ma. Alan, axa faxamui, di je, marafanyi rasɔneya pamanee tagi, sie birin tagi, dine xundee tagi nun O.N.U. malanyi xa walie rasabati fe boje sa kui.
3. Adaxaxine di kanyie be e xa xuri sugandi e naxan fima e xadie ma.

Sariye mɔxɛɛnɛn nun solofere nde (27)

1. Adaxa adamadi birin be a so pama xa lonni yayibafe a yetera. Abelexe rawalie tɔne sɔtɔ yamakɔta walie nun munafanyie naxe minima a kui.
2. Adaxa birin be axa xaxili rawali, a belexe rawali nun yamakɔta walie munafanyi xun magaga naxee yayilan fe fatanxi atan na.

Sariye mɔxɛɛnɛn nun solomasaxan nde (28)

Adaxa adamadi birin be axa a fondo rasiga yi sariyee ratinme fe xɔn pamanɛ kui nun a farima.

Sariye mɔxɛɛnɛn nun solomanani nde (29)

1. Lanle rakamali daxi na ibunadama be axa pama kui, pama naxan findi axa adamaya a nun axa yeteralui sabura.

2. Sariye dande saxine adamadi birin be axa maraba, a nun axa yeteralui rasabati kui, na nan aninema axa na maraba anun axa yeteralui mabanban sadɔɔfe mixi gbete ra alako taxasi nun yiriwe sabati ma nama kui kinaxe naxan a yete ra.

3. Na wayibiyae nun na yete ralui mu noma rabade muku O.N.U. waxɔnfe nun axa sariye saxie xanbi.

Sariye tongosaxan nde (30)

Sariye nun wayibiya yo muna yi masenyi xungbe kui naxan kiraya nde masenxi pamanɛ be, malanyi xanamu mixi nde be naxan aninema axa kewali nde raba naxan sabui noma mayibiya e nun sariyee naxee masen xi nee xunnakanade.
